מתני' כל המנחות טעונות [א]שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה שיפה ובעיטה בחיטין [ב] ור' יוסי אומר בבצק [ג]כל המנחות [ד] באות עשר עשר חוץ [ה]מלחם הפנים [ו]וחביתי כהן גדול שהם באות שתים עשרה דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כולם באות שתים עשרה חוץ מחלות תודה ונזירות שהן באות עשר עשר: **גמ'** תנא [ז]שף אחת בועט שתים שף שתים בועט שלש [ח]בעי רבי ירמיה אמטויי [ט]ואתויי חד או דלמא אמטויי ואתויי תרי מאי תיקו: שיפה ובעיטה בחיטין רבי יוסי אומר בבצק: איבעיא להו בבצק ולא בחיטין או דלמא אף בבצק תא שמע [י]דתניא [כ]שיפה ובעיטה בחיטין רבי יוסי אומר [א] ובעיטה בבצק: כל המנחות באות [ב] כו' שתים עשרה: לחם הפנים בהדיא כתיב ביה חביתי כהן גדול אתיא חוקה חוקה מלחם הפנים [ג] כל המנחות דבאות עשר עשר מנלן גמר מלחמי תודה [ד]מה להלן עשר אף כאן עשר ולילף מלחם הפנים מה להלן שתים עשרה אף כאן שתים עשרה מסתברא מלחמי תודה הוה ליה למילף שכן יחיד [ה] המתנדב שמן נפסל שלא בשבת ושלא בטומאה אדרבה מלחם הפנים הוה ליה למילף שכן הקדש ולבונה מצה ועצם הנך נפישן [ו] ואי סבירא לן [ז]דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב נילף מחביתי כהן גדול מה להלן שתים עשרה אף כאן שתים עשרה מסתברא מלחמי תודה הוה ליה למילף שכן הדיוט שהתנדב חצאין לפיגול שלא בשבת ושלא בטומאה אדרבה מחביתי כ"ג ה"ל למילף שכן עשרון כלי הקדש ולבונה מצה ועצם הגשה ואישים והני נפישן הדיוט מהדיוט עדיף ליה רבי מאיר אומר כולן באות שתים עשרה [ח] מאי קסבר אי סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב יליף מחביתי דכהן גדול דהני נפישן אי סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בבנין אב יליף מלחם הפנים הקדש מהקדש עדיף ליה: חוץ מלחמי תודה ונזירות שהן באות עשר עשר: לחמי תודה בהדיא כתיב בהו נזירות [ט]דאמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר אמר רב טובי בר קיסנא [י]אמר שמואל לחמי [יא]תודה שאפאן ארבע חלות יצא והא בעינן ארבעים למצוה והא בעי אפרושי תרומה מינייהו וכי תימא דמפריש מכל חדא וחדא [יב]אחד אמר רחמנא אלא יטול פרום [יג]דאפרשינהו בלישה מיתיבי כל המנחות [יד]שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כ"ג ולחמי תודה ונזירות הוא דאמר רבי יוסי אומר שיפה ובעיטה בבצק. פי' ולא בחיטין ובתוספ' (פ"ח) גרסינן אף בבצק ופליגא אהך ובתוספתא דיוקנית לא גרסי' אף: **אתיא** חוקה חוקה מלחם הפנים. מימה דבפ"ק (לעיל דף ח.) דרשינן חוקה דחביתין והקומץ רבה (שם דף יט.) דרשינן חוקה דלחם הפניס: **דאפרשינהו בלישייהו.** לכאורה לאין שם תרומה עליהם בעיסה דבשחיטת הזבח הוא דקדשי ומתן בפ' המודה (לקמן דף עח:) שחטה עד שלא קרמו במנור לא קדש הלחם ומימה דבסוף פ"ק דנדרים (דף יב.) אמרינן כחלת אהרן וכתרומתו מותר הא כתרומה לחמי תודה לאסור והא תרומה לחמי תודה לאחר זריקת דמים הוא ומשני לפני זריקת דמים וכדרב טובי בר קיסנא כדאפרשינהו בלישייהו ולריך לומר דלאו תרומה ממש הוו עד אחר הפייה וא"ת דמשמע הכא דהך דרב טובי בר קיסנא בדיעבד ובפרק קמא דנדה (דף ו:) גבי שפתחו של רבן גמליאל שהיתה אופה כלרות של תרומה ומוקי לה בתרומת לחמי תודה ופריך תרומת לחמי תודה בחפייה מאי בעי ומשני דאפרשינהו בלישייהו כדרב טובי בר קיסנא וכי לא עשתה מצוה מן המובחר ויש לומר דהא דקאמר מרבע חלות הוא דיעבד דלכתחילה בעי מרבעים וגם היא עשתה מרבעים אלא שקודם אפייה הפרישה אותן של תרומה ואלא הפרשה גמורה אלא שבירה אותן העתידות להיות תרומה לעשותן [ט] נאות ויפות:

שריבה

מתני' כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה שיפה ובעיטה בחיטין [א] ור' יוסי אומר בבצק [ב]כל המנחות באות עשר עשר חוץ [ג]מלחם הפנים [ד]וחביתי כהן גדול שהם באות שתים עשרה דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כולם באות שתים עשרה חוץ מחלות תודה ונזירות שהן באות עשר עשר: **גמ'** תנא [ה]שף אחת בועט שתים שף שתים בועט שלש [ו]בעי רבי ירמיה אמטויי [ז]ואתויי חד או דלמא אמטויי ואתויי תרי מאי תיקו: שיפה ובעיטה בחיטין רבי יוסי אומר בבצק: איבעיא להו בבצק ולא בחיטין או דלמא אף בבצק תא שמע [ח]דתניא [ט]שיפה ובעיטה בחיטין רבי יוסי אומר [י] ובעיטה בבצק: כל המנחות באות [יא] כו' שתים עשרה: לחם הפנים בהדיא כתיב ביה חביתי כהן גדול אתיא חוקה חוקה מלחם הפנים [יב] כל המנחות דבאות עשר עשר מנלן גמר מלחמי תודה [יג]מה להלן עשר אף כאן עשר ולילף מלחם הפנים מה להלן שתים עשרה אף כאן שתים עשרה מסתברא מלחמי תודה הוה ליה למילף שכן יחיד [יד] המתנדב שמן נפסל שלא בשבת ושלא בטומאה אדרבה מלחם הפנים הוה ליה למילף שכן הקדש ולבונה מצה ועצם הנך נפישן [טו] ואי סבירא לן [יז]דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב נילף מחביתי כהן גדול מה להלן שתים עשרה אף כאן שתים עשרה מסתברא מלחמי תודה הוה ליה למילף שכן הדיוט שהתנדב חצאין לפיגול שלא בשבת ושלא בטומאה אדרבה מחביתי כ"ג ה"ל למילף שכן עשרון כלי הקדש ולבונה מצה ועצם הגשה ואישים והני נפישן הדיוט מהדיוט עדיף ליה רבי מאיר אומר כולן באות שתים עשרה [יח] מאי קסבר אי סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב יליף מחביתי דכהן גדול דהני נפישן אי סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בבנין אב יליף מלחם הפנים הקדש מהקדש עדיף ליה: חוץ מלחמי תודה ונזירות שהן באות עשר עשר: לחמי תודה בהדיא כתיב בהו נזירות [יט]דאמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר אמר רב טובי בר קיסנא [כ]אמר שמואל לחמי [כא]תודה שאפאן ארבע חלות יצא והא בעינן ארבעים למצוה והא בעי אפרושי תרומה מינייהו וכי תימא דמפריש מכל חדא וחדא [כב]אחד אמר רחמנא אלא יטול פרום [כג]דאפרשינהו בלישה מיתיבי כל המנחות [כד]שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כ"ג ולחמי תודה ונזירות הוא דאמר

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל המנחות בחוט מ' חורץ מלחם כו' שתים עשרה: (ב) רש"י ד"ה לו אלמא וכו' שיפה הס"ד ותיכת כ"ם נמחק: (ג) ד"ה ת כ' יוסי וכו' שיפה בחיטין ובעיטה כל"ל וכן בגמרא: (ד) ד"ה אחי מוקה וכו' לף כאן יי"ב הס"ד ואמ"כ מ"ה כל המנחות כו' דבאות עשר עשר חלות או עשר רקיקין דבתודה כתיב בהדיא אאר מנחות דבאות עשר עשר מנלן: (ה) ד"ה אבן הדיוט וכו' קרבן בבהן גדול כל"ל ותיכת של נמחק: (ו) ד"ה כלי וכו' כלי שרת דכלי מקדשן כל"ל ותיכת ע"ל נמחק:

גליון הש"ס

גמ' מה להלן עשר. ע' זבחים נ ע"ל תוס' ד"ה אמר אמרה:

מוסף רש"י

שף. מגרל (זבחים יד:). אמטויי ואתויי חד. הולכה והגבלה חשיב חד או דלמא אמטויי חשיב חד ואתויי חד דסוף לסו תרי. (נדה סג.). **לחמי תודה** שאפאן ארבע חלות. עשר עשרונים של ממן לאפלן כולן בחלה אחת וג' עשרונות ושלש שבחלות אלה אפלן בחלה אחת, וכן של רקיקין וכן של כוסכה (נדה ו:). **הא** בעינן ארבעים. למצוות לפיכן לא בפרק התודה ואמתלא יצא (שם) דלרבנים חלות מרבעי ליה למיפי עשרה מכל מין למצוה. דתנאו שיהו מרבעים אבל מי אפלן בחלה מעשר למרומה, ותשע הטתרים לבעלים מכל מין ומין אפה בחלה אחת (שם) דמכל מין ומין הפריש קודם אפייה לתרומה ואח"כ אפה לשרים להשתא שקיל תרומה אלימה מכל קרבן דאופה מלה ממה שנוטל מכל מין ומין (נדרים יב:).

מתני' שיפה. שמשפשף בידו שמוליך ומביא בפיסת ידו עליהן: **בעיטה.** שנועט בהן בגבות אגבעותיו בגאגרופו: **בחיטין.** כדי שישרו קליפתן: **בבצק.** בלשת הבצק בם ובועט: **כאות עשר עשר.** חלות או רקיקין: **גמ' שף אחת בועט שתים שף שתים בועט שלש.** מתנא לו שף שלש פעמים בועט ה' פעמים ומו חוזר ועושה עד שגומר ש' פעמים שיפה ומ"ק פעמים בעיטה: **בעי רבי ירמיה.** הא דקתני שף אחת היינו אמטויי ואתויי דמה שמוליך ומביא בידו חשוב ד' מד שיפה: **או דלמא.** להולכה לחוזה קרי חד שיפה וכן נמי להבאה לחוזה חשיב (ב) שיפה ה) כ"ש: **ר' יוסי אומר שיפה (ג) ובעיטה בבצק.** ולא בחיטים: **לחם הפנים בהדיא כתיב ביה.** י"ב חלות: **אחי מוקה מלחם הפנים.** דכתיב בלחם הפנים (ויקרא כד) (מאת בני ישראל) ט) חק עולם וכתיב בחביתין (שם ו) חק עולם לה' מה להלן י"ב אף כאן (ד) י"ב: **שאר מנחות דבאות עשר עשר מנלן: מה להלן.** בלחמי תודה ח) לכל מין עשר כדאמרינן בפירקין דלקמן (דף עח.): **שכן יחיד.** דלחמי תודה ושאר מנחות הן ט) קריבין י) יחיד שמתנדב דתרוייהו אתו בנדבה ומרוייהו טעונות שמן ומרוייהו נפסלות בלינה ותרוייהו לא דמו שבת ולא טומאה לאפוקי לחם הפנים שהן קרבן של צבור ואין בחות בנדבה ואין טעונות שמן ואין נפסלות בלינה שהרי מניחם ח' ימים על השולחן ודומה שבת וטומאה: **שכן הקדש.** י] המנחות ולחם הפנים כ) קדשי קדשים: מנחות טעונים לבונה והויין מלה תרוייהו: **ועצם.** באין בגבול עצמם מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונין לבונה ויש בהן חמץ ובאות בגבול זבח: ואכתי פריך **ואי סבריא לן דדבר הלמד בג"ש.** כגון חביתין דיליפי חוץ חוץ מלחם הפנים דחוזר ומלמד בבנין אב ולאו בבנין אב הוא שבת ומלינו לפלוגתא ל) בסמ' זבחים (דף נ:) אי מחוז ומלמד יא] מ) הואיל וליף מלחם הפנים: **ליף מחביתין מה.** מלינו חביתין שהן י"ב חלות אף כל המנחות כו': **שכן הדיוט.** לחמי תודה ושאר מנחות הדיוט יכול להביאן ובאין בדבה ואין באין לאפוקי לחמי ויש בהם משום פגול ואין דוחין לא שבת ולא טומאה וחביתין הן קרבן (מ) של כהן גדול ואין באין בנדבה וקריבה לאפוקי מחליתה בבקר ומחליתה בערב ואין בהן פיגול כפי שאין להם תמידין ודוחין שבת וטומאה: **שכן עשרון.** לחביתין ושאר מנחות אין בחות אלא עשרון לאפוקי לחמי תודה שיש בהם כמה עשרונים: **כלי.** חביתין ומנחות טעונות כלי (ו) כ"ש. ע"ל מקדשן: **הקדש.** לחביתין ומנחות הויין קדשי קדשים: מנחות ט) וחביתין טעונים הגשה למזבח וחלות לאישים על המזבח מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונין הגשה ואין מהם לאישים: **הדיוט מהדיוט.** מנחות ממותה דתרוייהו מנחת הדיוט לאפוקי חביתין שהן קרבן כהן גדול: **רבי מאיר אומר וכו'.** דהיינו טעמא דאי סבירא ליה דבר הלמד כו' וטעמא משום הגך נפישן כדאמר לעיל: **יליף מלחם הפניס דהקדש מהקדש עדיף ליה.** למילף לאפוקי לחמי תודה דקדשים קלים יב]: **בהדיא כתיב ביה.** מפרש בפרק התודה (לקמן עז:): **שלמיו.** על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשות מרבעים ולא עשה כי אם ד' אחד מכל מין: **והא בעי אפרושי תרומה מיניייהו.** דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה (ויקרא ז) והך תרומה אמרינן לקמן (דף עז:) דהויא אחת מי': **דמפריש מכל חדא.** מכל אחת של ד' חלות: **דאפרשינהו בלישה.** כל זמן שהן עיסה ושוב עשה החלות שלימות דלא הוי פרוס: **שריבה במדת חלתן.** כגון שהיה נעשות י' חלות ועשה חלות גדולות שלא עשה מהן אלא ז' או ח' או שמיעט עשה י"ב חלות או י"ג חלות. ע"ל שריבה היינו שהוסיף במנין החלות כגון שעשה י"ג: **חוץ מלחם הפנים וחביתין ולחמי תודה.** שאם מיעט או הייבה במדת חלתן פסולות וקשיא לשמואל דאמר לחמי תודה שאפאן וכו': **הוא.** שמואל:

רש"י כת"י

מתני' שיפה. שמשפשף החיטין בין ידיו שתהא נוחה קליפה להשיר או הבצק כדי שיהא נאה: **בעיטה.** נועט בעודי אגרופו כדרך הנגלים או בעודי פס ידו הסמוך לזרוע. ליצא אחרינא בעיטה ברגל: **גמ' שף אחת בועט שתים שף שתים ובועט שלש.** הכי עביד כסדרן דאיכא לשלש שיפות ממש בעיטות ומלא ת"ק בעיטות לשלש מאות שיפות בדקתני מתני': **אמטויי ואתויי חד.** שיפה דמתני' היכי חשיב דרך הטף להוליך [ולהביא] ידו ולהכי חשיב הולכה והבאה חד: **ס"ש.** דבבצק ולא בחיטין: **מתני' כל המנחות באות עשר עשר.** חלות. ומנחת סולת נמי אע"ג דקודם אפייה נקמצת אפילו הכי עשר חלות קא עבדי ליה. בגיר כתיב ע) (לחם) וסל מצות חלות מצות: **גמ' חוקה חוקה.** חק עולם לה' כלל תקבר פ) כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם ג): **גמר.** שאר מנחות: **מלחמי תודה.** דבאות עשר עשר דהם פשיטא לן בפ' התודה ק): **שנתנדב.** שתיהן נדבה אבל לחם הפניס חובה: ואין דוחין [שבת] דלאו קרבן לצבור הוא: **אי סבירא ליה כו'.** בגיאומתא: **לחמי תודה בהדיא כתיב בהו.** עשר כתיב ר) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ואמרי' בפ' התודה ש) נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר תרומה ס) מה להלן אחד מעשרה אף כאן אחד מעשרה: **לרבות שלמי נזיר.** (למין) [למידת] לחמי תודה לעשרת קבין ירושלמיות ולחלי לוג שמן ושיהיו באות עשר: **שאפאן ארבע חלות.** אחד ממלה ואחד ממחן ואחד מקריקין ואחד מרבוכה דלרבע מיינן יש בהן: **והא בעי אפרושי תרומה.** כדכתיב בהן תרומה שנוטל אחד מכל מין ומאכלת לכהנים כדכתיב [ויקרא ז] לכהן הזורק את הדם לו יהיה והמשאה שהרי תרומת מעשר חולין הן [וכן] אמרי' בפרק איזהו מקומן (דף נ ע"א): ו) תיבות מאי קסבר נמחק: ז) חשיב שיפה אחת: ח) תודה עשר לכל מין: ט) הן קרבן יחיד שנתנדב ותיבת קריבין נמחק: י) הקדש. דמנחות ולחם הפנים קדשי קדשים הם ולחם הפנים ומנחות והד"א: יא) ומלמד אי לא הואיל: יב) קלים הן: יג) ירושלמית וכן נמי:

ממש אין מנחת חוטא בכללי: ג) תיבות כל המנחות נמחק: ד) יחיד שנתנדב: ה) ואי סבירא לן כו' וא"ת [וכי נמי נילוף] מתודה הו"ל דבר הלמד בגז"ש מתרומת מעשר וי"ל דאין זה דבר הלמד בגז"ש דקדשים שהרי תרומת מעשר חולין הן [וכן] אמרי' בפרק איזהו מקומן (דף נ ע"א): ו) תיבות מאי קסבר נמחק: ז) חשיב שיפה אחת: ח) תודה עשר לכל מין: ט) הן קרבן יחיד שנתנדב ותיבת קריבין נמחק: י) הקדש. דמנחות ולחם הפנים קדשי קדשים הם ולחם הפנים ומנחות והד"א: יא) קלים הן: יב) ירושלמית וכן נמי:

לט א מיי' פ"ז מהל' מיאומי מזבח הל' ה:
מ ב מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הל' יח יח ופי"ג שם הלכה י:
מא ג מיי' פ"ב מהל' תמידין ומוספין הל' ב:
מב ד מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה ב:
מג ה ו ז מיי' פ"ז מהל' מיאומי מזבח הל' ה:
מד ח ט מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה כב:
מה י מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה י:

רבינו גרשום

שיפה. שמוללין בפיסת ידו בכלי: ובעיטה. שבועט בהן בידו: בחיטין. כדי שישירו קליפתן: ר' יוסי אומר בבצק קאמר בעריכת בצק דבעי שיפה ובעיטה: איבעיא להו בבצק קאמר ר' יוסי דבעי שיפה ובעיטה ולא בחטין או דלמא אף בבצק כו': אתיא חוקה חוקה מלחם הפנים. דכתיב בתוריהו חוקה דהוו י"ב: מה להלן בתודה עשר. בכל מין כדאמרי' באידך פרקא. שכן שמן. במנחות ובלחמי תודה יש בהן שמן. ויחיד מביא אותן: שנתנדב. שבאין נדבה: והן נפסלין בלינה. ואינן דוחין לא שבת ולא טומאה: לאפוקי לחם הפנים דאין בהן שמן. והן משל צבור ואינן באין נדבה. ואינן נפסלין בלינה. דמשבת לשבת היו לנין. ודוחין שבת וטומאה: שכן הקדש. לחם הפנים ושאר מנחות הן הן קדשי קדשים. ולחמי תודה קדשים קלים. ולחם הפנים ומנחות טעונין לבונה: עצם. ובאין בגלל עצמן. מה שאין כן בלחמי תודה דאין טעונין לבונה ובאין בגלל זבח: ואי סבירא לן דדבר הלמד מג"ש כגון חביתין דיליפי מלחם הפנים מחוקה חוקה דחוזר ומלמד בבנין אב במה מצינו. דפלוגתא היא במסכת זבחים אי חוזר ומלמד אי לא: שכן הדיוט. לחמי תודה ושאר מנחות הדיוט יכול להביאן: שהתנדב ובאין נדבה: חצאין. ואינן באין לחצאין: לפיגול. ויש להן דין פיגול: ואינן דוחין לא שבת ולא טומאה: וחביתין הן קרבן כ"ג. ואינן באין נדבה. ובאין לחצאין ואין להן פיגול. כדתנן במס' זבחים: כלי. חביתין ומנחות כלי מקדשן. ולחמי תודה שחיטת הזבח מקדשן: לר' מאיר יליף לה. ממה נפשך שהם י"ב דאי סבירא ליה דדבר הלמד וכו': לחמי תודה בהדיא כתי' בהו. שלמיו. על תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרת קבין ירושלמיות. (דהיינו) מפרש נמי בתחודה: והא בעי אפרושי תרומה. דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ותרומה היינו אחד מעשר: וכי תימא דמפריש מכל אחד מד' חלות עשירותה: שריבה במדת חלתן. שפיחת מהן או הוספיה:

שיטה מקובצת

ג) בחיטין רבי: ס) באות עשר עשר. למ"ד מנחת חוטא מנבלה במים אף מנחת חוטא בכלל ולמ"ד חריבה

שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול ויש אומרים אף לחמי תודה ונזירות. זו גירסת הקונטרס טועמא משום דבלחם הפנים וחביתין כתיב חוקה לעבד ובלחמי תודה כתיב מלות בו"ו אבל בשאר מנחות כתיב מלת ואפילו כתיב בהו מלות בו"ו גמר מממנחת מאפה ומזירות דכתיב שלמיו לרבות שלמי נזיר מ) ודבר תימה היאך יכול לכוין בחביתין שיהיו שוות לקמן בריש שתי מדות (לף פז:) אמרינן דמחלוקה ביה: **כל** המנחות שריבה במדת עשרונן **או** שמיעט במדת עשרונן **פסולות**. פירש בקונטרס נלשון אחר משום דכשריבה הוה קומץ נ) נקמץ מן אחדי היתר ומנלא שאין עשרון קומץ והוה ליה קומץ חסר ואם מיעט במדת עשרונות הוה לה מנחה חסירה וקשה דהא אסיקנא בהקומץ רבה (לעיל כד:) דקומץ בדעתו דכהן תליא מילתא ואעשרון קא קמיץ וגרסא כלשון אחר שפירש דכתיב שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ואם ריבה או מיעט פסולות דגזירת הכתוב היא ואסור לשנותו:

בדקה בנסה בדקה בנסה. תניא בתוספתא העומר היה מניפו בי"ג נפות שתי הלחם בי"ב לחם הפנים בי"א בדקה בנסה בדקה שהא קולטת את הסולת בנסה שהא קולטת את הסובין רבי שמעון בן אלעזר אומר י"ג נפות היו זו על גבי זו והתחתונה שבכולן עשויה שהא קולטת את הסולת:

הדרן עלך אלו מנחות

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות. כמו שהוסיפו על הסאה שמות כך הוסיפו על האיפה שמות א) לעגל קיס לן גם עכשיו איפה שלש סאין וא"ת כי אמר רחמנא עשרון ניזל בתר השתא דלאשכחן גבי חמש סלעים של בן בפ' יש בכור (בכורות נ.) בתר דאוסיפו עליהו ויש לומר דשאני התם דגלי קרא כדדרשינן מדכתיב יהיה: והשקל

דאמר כי האי תנא דתניא כל המנחות שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול ויש אומרים אף [a] לחמי תודה ונזירות אמר רב הונא מנחת מאפה [b] שאפה חלה אחת יצא מאי טעמא [c] [d](מצות) מצת כתיב מתקיף לה רב פפא טעמא דכתיב מצת הא כתיב מצות לא והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות ואמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל לחמי תודה שאפאן ארבע חלות יצא [e] **ההיא** פליגא: **מתני'** [f] **העומר** היה בא עשרון משלש סאין [g] שתי הלחם שתי עשרונות משלש סאין [h] לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין: **גמ'** מ"ט כיון דמחדש אתי ומשעורין אתי עשרון מובחר לא אתי אלא משלש סאין שתי הלחם שתי עשרונות משלש סאין כיון דמחיטין אתיין אף על גב דמחדש אתיין שתי עשרונות אתו משלש סאין לחם הפנים עשרים וארבעה עשרונות מעשרים וארבעה סאין מאי טעמא כיון דמחיטין אתו ומישן אתו עשרון מובחר אתי מסאה תנו רבנן כל המנחות שריבה [i] במדת עשרונן או שמיעט [j] במדת עשרון פסולות [k] ריבה במדת סאין שלהן או שמיעט במדת סאין שלהן כשרות: **מתני'** העומר [l] היה מנופה בשלש עשרה נפה [m] שתי הלחם בשתים עשרה [n] ולחם הפנים בי"א רבי שמעון אומר לא היה להן קצבה אלא סולת מנופה כל צרכה היה מביא שנאמר [1] ולקחת סולת ואפית אותה עד שתהא מנופה כל צרכה: **גמ'** תנו רבנן בדקה בנסה בדקה בנסה [o] ר' שמעון בן אלעזר אומר שלש עשרה נפות היו במקדש זו למעלה מזו וזו למעלה מזו עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סולת: רבי שמעון אומר לא היה להן קצבה: תנו רבנן סולת ואפית אותה מלמד שנקחת סולת ומנין שאפילו חיטין תלמוד לומר ולקחת מ"מ יכול אף בשאר מנחות כן תלמוד לומר אותה מפני [p] החיסחון [q] (אמר רבי אלעזר) מאי מפני [r] החיסחון אמר רבי אלעזר [t] התורה חסה על ממונן של ישראל היכא רמיזא דכתיב [2] והשקית את העדה ואת בעירם:

הדרן עלך אלו מנחות נקמצות

[u] **התודה** היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות [v] שתי איפות האיפה שלש סאין [w] עשרים עשרון עשרה לחמץ ועשרה למצה עשרה

דאמר כי האי תנא דתניא. דאמר רב הונא מנחת מאפה שאפאה: **יצא.** תיכה מצות נמחק: **ד) במדת עשרונן.** פרש"י דלא פליג ולא מהיכא לה"ר אלחנן אלא כך נראה לו הפירוש ר"ש אומר י"ג נפות קבועות היו במקדש זו למעלה מזו העליונה היתה נסה מכולן ותחתונה היתה דקה ממנה וכן כולן היו הולכות ודקות השניה דקה מן הראשונה והשלישית דקה מן השניה ורביעית דקה מן השלישית וכן כולם ונופל הקמח מזו [לזו] עד י"ג נפה ומה שנשאר בתחתונה מכולן היה מנופה יפה יפה: **ו) שתי איפות.** גליון וא"ת וליבעי לתודה שתי איפות ירושלמות כדאמר בפ' יש בכור דחמש סלעים דבכור הוי (לפנין) [לפי] התוספות ר"ל דשאני התם דגלי קרא להוסיף על השקלים כדכתיב יהיו אבל גבי איפות לא אשכח [קרא דנתן] רשות להוסיף עליהן מן התורה ולכך אנו משערים למדת מדבריות: **ז)** עשרונן: **ח)** קרטין הגרוסות אות ר' נמחק:

דאמר כי האי תנא. שהאיפה ג' סאין שהן כ' עשרונות דכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה דעומר הוא עשרון ומנלא י' עשרונים באיפה וז' איפות הן כ' עשרונות:

רש"י כת"י

לחמי תודה כשיב מלות. מלא: **מתני' עשרון מג' סאין.** מביאין ומניפין אותו בנפה י"ג פעמים עד שמעמידין על עשרון קולת: **כ"ד עשרונות.** דהכי כתיב שתים עשרה חלות ב' עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד): **גמ' מאי טעמא.** בעי עשרון [דעומר] ג' סאין שעורין: **דמחדש.** מבולה תדשה לא יכול קולת מועט: **שתי הלחם.** ממבולה תדשה אתיין דבעלת אכתי תדשה היא: **ומישן אתו.** דאפי' בשעה שהמבולה תדשה הרי יכול להביא מן השעה: **שריבה במדת עשרונן.** שמדד בעשרון גדול או שנתן עשרון ומחלה פסולות דהוי ליה קומץ נקמץ ממי מן האחדי היתר ומנלא שאין בעשרון קומץ שלם והוי ליה קומץ חסר ותנן (לעיל נ.) קומץ החסר פסול: **או שמיעט במדת עשרונן.** דהוי מנחה חסירה ותנן [1] מנחה פרטו לחסירה היא ושחסר קומלה: **ריבה במדת סאין שלהן.** שהביא עומר עשרון תד' סאין: **או שמיעט.** שהביא תד' סאין. ואית דמפרשי ריבה במדת עשרונן דרחמנא אמר [2] שלשה עשרונים לפר ושנים לאיל אם ריבה תרבע לפר ושלשה לאיל או מיעט דגזירת הכתוב הוא לאסור לשנותן ופסולות אבל סאין שלהן גזירת הכתוב הוא בסרות אם ריבה או מיעט דתקנת תכמים היא ויכול לשנות: **מתני' לא היה לחם קלבה.** שלחם הפנים קלי ואין לריך י"ל נפה אחת' מן השוק נלקחת ובלבד שתהא מנופה כל לרכה: **ולקחת סולת ואפית.** משמע משעת לקיחה תהא ראויה לאפות: **גמ' בדקה בנסה.** בתחלה מנפה בנפה דקה שמוליא אבק דק ביניני שאין לבן כל כך ואח"כ בנפה שמוליאה קולת וקולת סובין ואחר ומנפה הסולת בדקה תחתונה שהיא דקה מן הנפה ולא בדקה ראשונה אלא בדקה תחתונה שהיא נפה מן הדקה ראשונה שזו מוליאה אבק עוד מה שלא הוליאה הראשונה ואח"כ בנפה שמוליאה קולת וקולת סובין ונפה זו דקה מנפה ראשונה שהרי זו קולת סובין מה שהוליא הנפה ואח"כ בדקה וכן עד י"ג דקה זו נפה מדקה שלפניה ונפה זו דקה מנפה הראשונה. ור"ש לא פליג אלא פרושי קא מפרש: [רש"י מעשתת מהר"פ] [**בדקה בנסה.** ל"ל] שהיתה דקה וכה ל) תחילה והיא איטה מוליאה אלא אבק בעלמא ואחלי לא היה ראוי אלא מה שנשאר באותה דקה ונתנה בנפה ומוליאה את הסולת וקולת הסובין ומה שהי' מוליא מאותה נפה נטולה ונותנה בדקה והיא היתה דקה יותר מהנפה שלפניה ולא היתה דקה כל כך בדקה ראשונה ומה שהיה מוליא מדקה הראני היה מלקט למנחה ומה שנשאר באותה הדקה הי' נותן בנפה והיא לא היתה נפה כל כך בנפה שלפניה אלא היתה נפה מדקה שלפניה והיא היתה [קולת הסובין] ומה שמוליאה היה נותן בדקה אחרת שהיתה דקה מנפה שלפניה ולא היתה דקה בדקה שלמעלה ממנה וכן לעולם עד י"ג נפות וזה הכלל לזולן דקה היתה דקה מנפה שלפניה ולא היתה דקה בדקה שלמעלה ממנה וכן בנפה היתה לעולם נפה מדקה שלפניה אבל לא היתה נפה בנפה שלמעלה ממנה ולעולם מה שקולטת בנפה [היה סובין] ולא היה חשוב למנחה אלא מה שמוליאה הנפה היה נותן בדקה ומה שמוליאה הדקה היה מלקט לצורך המנחה ומה שקולטת הדקה היה נותן בנפה. ס"כן: **י"ג נפות היו כמקדש זו ע"ג זו עליונה קולטת סובין ותחתונה אף סולת.** ואינה מוליא אלא אבק. מנפה בתחתונה ואח"כ בשלמעלה הימנה וכן בכולן כסדר הזה מתחתונה דקה ולמעלה נפה הימנה ושלישית דקה מן השניה ורביעית נפה הימנה וכן כולם: **שנלקחת.** מן השוק כשהיא סולת: **יכול.** שאפילו שאר מנחות שיהיו נקחין חיטין ויעשנה סולת: **פ"ל אותה (ואפיה).** אותה איפה נקחת משוק ולא שאר מנחות לאין הכל בקיאין לנפות הלכך יקח סולת מנופה כל לרכו מן השוק: **מפני החסכון.** היקל הכתוב בלחם הפנים: **התורה חסה כו'.** ולחם הפנים שהיו בכל שבת ושת בהן עשרים ולרבעו עשרונים לפיכך חסרון גדול הוא לפי שהסולת הנקח מן השוק יוקר מאד לפי שהחנוני משתכר בה לפיכך נקחת חיטין אבל מנחת יחיד דלא שביא ואחד עשרון הוא לא חייביו ליוקר:

הדרן עלך ואלו מנחות נקמצות

ה' שתין ירושלמיות. כולה מתני' מפרש בגמרא [שם.] בברייתא: **שהן שש מדבריות.** שש שתין מאותן שהיו בימי משה והוסיפו שתות על המדות והנך שש שתי איפות ועשרים עשרון הם דהא בכל איפה יש עשרה עשרונות: **עשרים.** עשרונות לעשר חלות:

מו א מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הל' יב:
מז ב מיי' פ"ח שם הל' ג:
מח ג מיי' פ"ח שם הל' ו:
מט ד מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הלכה ה:
נ ה מיי' פ"ב מהל' תמידין ומוספין הל' ו ופ"ח שם הלכה ה:
נא ו מיי' פ"ז שם הל' יב:
נב ז מיי' פ"ח שם הל' ג:
נג ח מיי' פ"ט שם הל' ו:
א ט מיי' פ"ט מהל' מעה"ק הלכה יח:

מוסף רש"י

התורה חסה על ממונן של ישראל. דכתיב (ויקרא יד) ולוה הכהן ופנו את הבית, שלא יטמאו כלי תכם שבתוכו שאין לחם מלוה ממקום (ר"ה כז. יומא לט. חולין מט: בארובה).

הדרן עלך פרק אלו מנחות נקמצות

שהן שש מדבריות. שהוסיפו על המדות שתות מלבד שהמנחה שש מלקום לאלהים בחמש והוסיפו מלבן שני מנחת שתן שתי איפות. שהאיפה שלש סאין, והם עשרים עשרונות שהאיפה עשר עשרונות כדכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה וגו' ועשרה לחמץ ועשרה למצה. ליף מקרא ממנחת מנחות והקריב על זבח תודתו חלות מלות בלולות בשמן כרי מין אחד, וכקיקי מלות משומש בשמן הרי שני מינין של מלה, שלש מרבכת חלות בלולות בשמן הרי שלשה מינין של מלה ומפיר בחריב על חלות לחם חמץ יקריב וגו' כנגד מלה הבא חמץ שיהא שלש מינין בחמץ כנגד שלשה מינין שבמלה (שבועות טו.).

שיטה מקובצת

א) אף חוץ מלחמי: **ב)** מאפה שאפאה: **ג)** תיכה מצות נמחק: **ד)** במדת עשרונן: **ה)** ר' שמעון כו'. פרש"י דלא פליג ולא מהיכא לה"ר אלחנן אלא כך נראה לו הפירוש ר"ש אומר י"ג נפות קבועות היו במקדש זו למעלה מזו העליונה היתה נסה מכולן ותחתונה היתה דקה ממנה וכן כולן היו הולכות ודקות השניה דקה מן הראשונה והשלישית דקה מן השניה ורביעית דקה מן השלישית וכן כולם ונופל הקמח מזו [לזו] עד י"ג נפה ומה שנשאר בתחתונה מכולן היה מנופה יפה יפה: **ו)** שתי איפות. גליון וא"ת וליבעי לתודה שתי איפות ירושלמות כדאמר בפ' יש בכור דחמש סלעים דבכור הוי (לפנין) [לפי] התוספות ר"ל דשאני התם דגלי קרא להוסיף על השקלים כדכתיב יהיו אבל גבי איפות לא אשכח [קרא דנתן] רשות להוסיף עליהן מן התורה ולכך אנו משערים למדת מדבריות: **ז)** עשרונן: **ח)** קרטין הגרוסות אות ר' נמחק:

ט) ל"ק מ"ז, **י)** עיין רס"ק שהמחיר בזה, **יא)** [לקמן פו: לומא פו: המיסכון] כב"ר וכן נכון], **יב)** ל"ש לומ, **יג)** לקמן פו:, **יד)** לקמן פח: פט. מולין מט: עז. ר"ה כז. יומא לט. מד:, **טו)** שבועות טו., **טז)** ל"ל כגון שהי' הלחם ולחם הפנים הבאין מלין חיטים ומניפים אותם לעשרונים וכגון העומר כו'. ל"ק, **יז)** [לקמן פו. מולין מט: עז. ר"ה כז. יומא לט. מד:, **יח)** מנחות מ:, **יט)** מ"ל כגון שהי' הלחם ולחם הפנים הבאין מלין חיטים ומניפים אותם לעשרונים וכגון העומר כו'. ל"ק, **כ)** ל"ל נקמץ החלי מן היתר וחלתי נקמץ מן העשרון והוה ליה כו'. ל"ק, **כא)** רס"ק גרס לקמן ונו' ל"ק ולעולם קיס לן דגם עכשיו כו',

תורה אור השלם

1. וְלָקַחְתָּ סֹלֶת וַאֲפִיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חַלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים יִהְיֶה הַחַלָּה הָאֶחָת: ויקרא כד ה
2. קַח אֶת הַמַּשֶּׂאֶת וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם: במדבר כ ח

לעזי רש"י

קליי"ר [קלי"ר]. בהיר, צלול, בלתי-צפוף.

רבינו גרשום

ר"א אף לחמי תודה. (מאן ר"א) (ומהי"א) קא מותיב לרב טובי. ואית ספרים דכתב בהו במקום מתיבי תנאי. ומסתברא הכי: מצת חסר כתיב: והא גבי תודה כתב מצות. בכל מין ומין: (ואמר רב טובי) ריבה במדת סאין שלהן כגון ג' סאין של עומר. אם בדשן או פיחתן כ"ש: לחם הפנים בי"א. כיון דמישן מצי אתיא סגיא בי"א: בדקה בנסה. [בנפה דקה] מנפה בתחלה כדי שיפול האבק ממנה שאינו ראוי לסולת והדר בנסה נפה כדי שיהא מוציא הסובין ונשאר הסלת והדר בדקה כדי להשיר האבק יפה יפה והדר בנסה כדי להוציא המורסן יפה יפה וכן עד י"ג פעמים ולא היו שם אלא ב' נפות דקה ונסה: ר' שמעון אומר וכו'. עליונה הנסה מכולן וקולטת את הסובין הקליפה ותחתונה הדקה מכולן וקולטת את הסלת ומשיר האבק ואין בה סובין כלל: ת"ל אותה מפני החסכון. ולא אחרת: משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל. כיון דלחם הפנים של רבים הן והן כ"ד עשרונים התיר לקנותן מן החיטין ולעשותן סלת כדי שיבא להן בזול יותר משאם היו לוקחין הסלת מן החנוני:

הדרן עלך ואלו מנחות

פ"ז התודה. שהן שש סאין מדבריות של משה. שהן ב' איפות שהן כ' עשרון:

עשרים היו לחמץ עשרון לחלה. די' חלות היו חמץ ומצה ג' מינין וכל אחד היה של י' חלות ומצה במצה שלשים חלות של י' עשרונות ומצאו שלש עשרונות ושליש לכל מין ומין וג' חלות לעשרון ממכל עשרון היה עושה שלשה חלות של מצה דשלשים חלות לכל היו אלף י' עשרון. ומה שמינו עד כאן היא במדה מדברית אבל במדה ירושלמית שהיו ה' אלפין שהן שלשים קבין דאפילו שהה קבין ט"ו קבין לחמץ ומצה ט"ו למצה: **קב ומחצה.** היה מתן לחלה דמינו"ו קבין היה עושה י' חלות: **ושתי חלות לקב.** דמקב אחד היה עושה שתי חלות שהרי מינו"ו קבין היה עושה שלשים חלות של אלף: **גמ' דגמי מילי.** דאיפה שלש אלפין: **תוכן אחד.** מדה אחת הן: **לשאת (את) מעשר הרומר הכהן.** ה) והכתם (ב) היא הוא נטילת מעשר על המומר דמומר הוא ג' אלפין ואמר קרא דאיפה ובת תוכן אחד (ג) הוא: **ומאי טעמא ילפה מכה לילף מאיפה בופה והכתיב באיפה עשיריה המומר.** שהוא שלשים אלפין (איפה): **אלא.** מעתה הכי לא ילף מיניה דלא ידענא כמה הוא מומר: **אלא מהכא מעשר הכהן מן הכור.** וכור ידענו ולאי שהוא שלשים ב) אלפין כפי שהוא לשון מומר ד) נמצא שהכהן שהוא מעשר הוא שלשה אלפין וכתיב האיפה והכתם תוכן אחד שמע מינה דאיפה שלשה אלפין. והכי מתפרש קרא מעשר הכהן מן הכור שמעשר של כור הוא בת עשרה הבתים מומר דבמומר איכא שלשים אלפין שהן ד' בתים נמצא דמומר נמי הוי שלשים אלפין כמו כור כי עשרת הבתים מומר דסיפיה דקרא לא לאושבנא אתי אלא שכבל הדיבור כמנהג הגגיאלים: **ומסתברא.** בתולת נפש: **מאי טעמא.** אין מוסיפין על המדות יותר משתות: **אילימא משום אפקועי תרעא.** דכיון שנגדלין מוסיפין הדמים ומייקרין דלמא אתי לאוסופי הדמים יותר מדאי: **אי הכי.** כי לא מוסיפין אלא שתות איכא נמי למיקם לנכי: **אלא משום.** הכי אין מוסיפין יותר משתות: **כי היכי דלא ליהוי בטול מקח.** דקי"ל (ב"מ דף מט:) אונאה ב) שתות קנה ומחזיר אונאה יתר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר את התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו כדי המדה כראשונה שתות קנה ומחזיר אונאה יתר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר לו כדי המדה הראשונה ודרוצה להרויח שתות והלוקח שם לפניו מדה שהוגדלה שתות נמצא שהמוכר אינו מרויח כלום ולא מפסיד ואם הגדילה יותר משתות הוה מטי ליה דיאנא הפסד למוכר: כ' שקלים. כ"ה שקלים עשרה זה' שקל הרי ס' שקל המנה יהיה לכם. ו) ופלג ד' זהים ר"מ הוו ומנה דאורייתא אינו אלא ק' זוז. אלא ש"מ חלת מנה של הקדש כפול היה דהוי מאתן. רש"מ מוסיפין שתות. דהוי ר"מ: ודכוותה בחול עשרין ור"מ שתות מלבר דאי שתותא מלגאו לא הוי מ': דיקא נמי דשתותא מלבר דקתני התודה היתה באה ה' סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות. ש"מ דאותו ששי הוספיו על החומש והיינו שתות מלבר:

ו) גמ' כי היכי דלא לתעייה דיתמא. ז"ב כנ"ל דף ל ע"ל הגי' דלא ליהוי פסולא לתגרא. וכעין גורם כאן כי היכי דלא לתעייה זייתא הוא ג"כ לשון הפסד:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

שיטה מקובצת

ה) ובמצה היו שלש: ב) מעשר: ג) למטייה דיאנא דיאנא הוא:

עשרה לחמץ עשרון לחלה ועשרה למצה [א] **ובמצה** [ה] **שלש מינין חלות רקיקין ורבוכה נמצאו שלשה עשרונים ושליש לכל מין ומין ושלש חלות לעשרון ובמדה ירושלמית היו שלשים קב חמשה עשר לחמץ וחמשה עשר למצה חמשה עשר לחמץ קב ומחצה לחלה חמשה עשר למצה ובמצה שלש מינין חלות ורקיקין ורבוכה נמצאו חמשת קבין לכל מין ומין ושתי חלות לקב: גמ' התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות מנא הני מילי אמר רב חסדא דאמר קרא [1]האיפה והבת תוכן אחד יהיה [ו](לכם) מה בת שלש סאין אף איפה שלש סאין ובת גופא מנלן אילימא מדכתיב [1]לשאת (את) מעשר החומר הבת איפה נמי הכתיב [1]ועשירית החומר האיפה אלא חומר לא ידענא כמה הכא נמי לא ידענא כמה אלא מהכא [2]וחק השמן הבת השמן [ז] ומעשר הבת מן הכור עשרת הבתים חומר כי עשרת הבתים חומר [ז]אמר שמואל [2]אין מוסיפין על המדות יותר משתות ולא על המטבע יותר משתות [2]והמשתכר לא ישתכר יותר משתות מאי טעמא אילימא משום אפקועי תרעא אי הכי שתות נמי לא אלא משום אונאה כי היכי דלא ליהוי ביטול מקח והא [ז]אמר [7]רבא [ד]כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אלא משום תגרא כי היכי דלא א] למטייה [ג] (ו) [ה]דיאנה דיאנה הוא דלא לימטייה רוחא לא בעי [ו]זבן וזבין תגרא איקרי אלא אמר רב חסדא שמואל קרא אשכח ודרש [3]השקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם [ו]מנה מאתן וארבעין הוו אלא שמע מינה תלת שמע מינה מנה של קודש כפול היה ושמע מינה מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות ושמע מינה [ה]שתותא מלבר אמר רבינא מתני' נמי דיקא דקתני תודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות שמע מינה: מתני'**

והשקל עשרים גרה. תימה דעשרים וארבעה הוו דגרה היינו מעה כדכתיב (ויקרא כז) עשרים גרה ומתרגמינן עשרין מעין וקיימא לן סלע ד' דינרין ושם מעה כסף דינר הרי כ"ד ותירץ ר"ת דפעמים הוספיו אחד בימי יחזקאל שהוספיו על מנה של קודש לבדו שהיה של ג' סלעים ועשאוהו של שש וזוג בימי חכמים הוספיו על הסלע שהיה של עשרים גרה ועשאוהו של כ"ד ומעולם מנה של חול של כ"ה סלעים ושל קודש של ג' סלעים אלא שהוספיו על הסלע שתות ועשאוהו של כ"ד מעות ונתוסף בכח אחת מנה של קודש ושל חול ושש שקלים דקא משיג קרא במנה של קודש דהרמשאוים אייתי ואתא קרא למימר שהוספיו על המנה שנכנסו בו מאותן שקלים הרמשאוים כו' ד) וה"פ דקרא והשקל שהיה מתחילה עשרים גרה מאותן שקלים כ' כ"ה וט"ו המנה של קודש יהיה לכם ומה אחלקם הכמוה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל ולא כתב ששים שקלים המנה יהיה לכם אומר רבינו תם לפי שהיו להם שלשה משקלות אחת של שלש מנה של קודש אחר שנתוסף ואחת של מנה של חול ואחת של רביע מנה של קודש ושלשתן מחזיקות מנה של קודש וכן מוכיח התרגום דמתרגמינן סלעא עשרין מעין תלתא מנייא עשרין סלעין מני כספא עשרין וחמש סלעין רבעות מנייא חמש עשרה סלעין כולהון שיתין מנייא ה) הכסף יהי לכון ולפי' בתרא אין מתייחס כל כך דחלתא מנייא ורבעות מנייא מיירי במנה של קודש אחר שנתוסף ואילו מנה כספא עשרין וחמש סלעים דאיירי במנה של חול לא בשל חול אחר שנתוסף קאמר אלא במנה הראשון של חול ומיהו בקונטרס פירש כן בפירוש יחזקאל: והקרייב**

ב א מיי' פ"ט מהלכות גניבה הלי' קדנות הלי' יח:

ג ב מיי' פ"ח מהלכות גניבה הלי' יח סמג (לאוין קנט) ועשין עב טוש"ע ח"מ סימן כלא סעיף טו:

ד ג מיי' פ"ד מהלכי מכירה הלכה ו סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' שמ סעי' כ:

ה ד מיי' פט"ו מהלכי מכירה הלי' ו טוש"ע ח"מ סימן כלב סעיף ו:

ו ה מיי' פי"ב מהלכי מכירה הלי' ב טוש"ע שם סימן רכז סעיף כ:

רבינו גרשום

רבוכה חלוט (בשמן) [ברוחחין]. ובמדה ירושלמיות (הן) [היין] ה' סאין (ה') [ל'] קבין דסאה ו' קבין וב' חלות לקב ש"מ (דד') [דעשר] חלות הן מכל מין ומין: המלואים שהיו בימי משה היו באות מצה וכו' ונמצאו אותן ד' יודות [ממצה'] (במצה) של תודה שהן כ' קבין ירושל' שהן ו' עשרונות ועֲרָבִים ועודיין היינו ב' שלישין: מנהני מילי. דהאיפה שלש סאין: לשאת את מעשר החומר הבת. חומר היינו כור ל' סאין והבת עשירית החומר דיינו ג' סאין: פ"ט ללפת מבת יליף מאיפה גופה אלא משום הכי לא ילפינן מניה דלא ידענא כמה הוי חומר הכא נמי הראי קרא [דבת] לא ידענן כמה הוי חומר: אלא מהכא וחק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור. וכור ידענן וראי דהיינו ל' סאין. וכתיב האיפה והבת תוכן אחת כלומר מדה אחת יהיה. ש"מ דאיפה ג' סאין: והמשתכר. בחיי נפש: לא ישתכר יותר משתות: מ"ט. אין מוסיפין: אילימא משום אפקועי תרעא. כיון דמגדילין המדות מוסיפין הדמים וחיישינן שמא (לא) יוקרו השער יותר מדאי: אי הכי. כי לא יוסיפו אלא שתות איכא נמי למיחש להכי: אלא. משום הכי שתות ולא יותר כי היכי דלא להוי ביטול מקח דקי"ל אונאה פחות משתות נקנה מקח שתות קנה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר לו התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה הראשונה וזה קבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ואעפ"כ קנה הלוקח ואין יכול לחזור בו המוכר אבל מחזיר לו אונאתו: והאמר רבא וכו' אלא משום תגרא. החמר שקנה התבואה מבעל הבית ורוצה להשתכר בה שתות וקנה מדה קטנה וכשבא למכור אותה לא ידע שהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה הראשונה ורוצה להרויח שתות והלוקח שם לפניו מדה שהוגדלה שתות נמצא שהמוכר אינו מרויח כלום ולא מפסיד ואם הגדילה יותר משתות הוה מטי ליה דיאנא הפסד למוכר: כ' שקלים. כ"ה שקלים עשרה זה' שקל הרי ס' שקל המנה יהיה לכם. ו) ופלג ד' זהים ר"מ הוו ומנה דאורייתא אינו אלא ק' זוז. אלא ש"מ חלת מנה של הקדש כפול היה דהוי מאתן. רש"מ מוסיפין שתות. דהוי ר"מ: ודכוותה בחול עשרין ור"מ שתות מלבר דאי שתותא מלגאו לא הוי מ': דיקא נמי דשתותא מלבר דקתני התודה היתה באה ה' סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות. ש"מ דאותו ששי הוספיו על החומש והיינו שתות מלבר:

ו) נלאה דל"ל וס' סלעים ר"מ זח הוי.

תורה אור השלם

1. הָאֵיפָה וְהַבַּת תּכֶן אֶחָד יִהְיֶה לְשֵׁאת מַעֲשַׂר הַחֹמֶר הַבַּת וַעֲשִׂירַת הַחֹמֶר הָאֵיפָה אֶל הַחֹמֶר יִהְיֶה מָתְכֻּנְתּוֹ: יחזקאל מה יא

2. וְחֹק הַשֶּׁמֶן הַבַּת הַשֶּׁמֶן מַעֲשַׂר הַבַּת מִן הַכֹּר עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר כִּי עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר: יחזקאל מה יד

3. וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה שְׁקָל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָּכֶם: יחזקאל מה יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' כי היכי דלא לתעייה פסידא פסידא הוא דלא: (ב) רש"י ד"ה לשתת וכו' והכתם הוא כ"ל ותיכם הוא ומתקן: (ג) בא"ד אחד הוא הס"ד ואח"כ מ"ש איפה נמי ומאי טעמא: (ד) ד"ה כי היכי וכו' לחזור בו ותקנו כדי: (ה) ד"ה אלא משום וכו' הוי הספד מעי לעוכר סהיה מספיד אותו שהרוא יותר וכו' לימטייה פסידא מקנו כל"ל ומיכם דיאנא נמחק: (ו) ד"ה ומהכדר בתמים פסידא דינא הוא דלא: (ז) ד"ה מתמיתן נמי וכו' ועשו מן ה' ירושלמית שש ירושלמית שהן ו' מדבריות וכו' עליהן החמישית והייט שתותא מלבר:

הגהות מהר"י לנדא

א) גמ' כי היכי דלא לתעייה דיתמא. ז"ב כנ"ל דף ל ע"ל הגי' דלא ליהוי פסולא לתגרא. וכעין גורם כאן כי היכי דלא לתעייה זייתא הוא ג"כ לשון הספד:

ב א מיי' פ"ט מהלכות גניבה הלי' יח סמג (לאוין קנט) ועשין עב טוש"ע ח"מ סימן כלא סעיף טו:

ג ב מיי' פ"ח מהלכות גניבה הלי' יח סמג לאוין קנט ועשין עב טוש"ע ח"מ סימן כלא סעיף טו:

ד ג מיי' פ"ד מהלכי מכירה הלכה ו סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סימן כלא סעיף ו:

ה ד מיי' פט"ו מהלכי מכירה הלי' ו טוש"ע ח"מ סימן כלב סעיף ו:

ו ה מיי' פי"ב מהלכי מכירה הלי' ב טוש"ע שם סימן רכז סעיף כ:

רש"י כת"י

ורבוכה. חלוט ברוחחין קרי רבוכה בת"כ ה) **נמצא ג' עשרונים ושליש לכל מין.** שבמלה: **וג' חלות לעשרון.** דהוי עשר חלות לשלשה עשרונים ושליש: **ובמדה ירושלמית.** שלא היו בה עשרונות אלא קבין: **היו.** ממשה אלף שלשים קבין ששה קבין לאלפה: **גמ' לשאת.** לינוח: **מעשר חומר הכהן.** דהכהן מעשר החומר והחומר שלשים אלף שהוא עשירית החומר מחזיק שלשה אלף: **איפה נמי כו'.** ואמאי מקשית איפה לבת: **אלא.** מהכהון קרא מאי טעמא לא גמרת לה לאיפה משום דחומר גופיה לא ידענא כמה הוי: **הכא נמי.** בת לא תילף מינה דהא חומר לא ידענא כמה הוא: **וחק השמן.** שם מעשר: **הכא השמן.** אין מעשר הבת הוא מעשר הכהן מן הכור לעשרת העשרון כיצד עשרת הבתים יהיו לכם לחומר ואז יתכן לינוח ממנו בת אחת לפי שהחומר הוא עשרה בתים וביחזקאל כתיבי הני קראי. ו) ובקצת ספרים כתוב כך וחק השמן של קרבן הבת וביחזקאל כתיבי הני קראי: **מעשר הכהן מן הכור.** דכור הוי עשרת בתים וכור פשיטא לה לגבי בבל דהוי שלשים אלף שהיו מודדין בגומה בשלה וכור: **אין מוסיפין על המדות כו'.** מדות ומטבע כולהו נפקי מקרא דלקמן אבל השתא הוי ס"ד דשמואל סבירא קאמר להכי פריך מאי טעמא: **מאי טעמא.** אתמהה קאי ועל ראשון ראשון: **אילימא משום אפקועי תרעא.** שבשמגדיל המדות יותר מתחילין השער להתייקר מפני יקרות המדות ומתוך שיתחיל להתייקר מעט הולך ומתייקר הרבה דמי שאינו יודע תוספי המדות סבור דרעב בא לעולם ומתייקר יותר ויותר: **אלא משום אונאה.** דלא הוי ביטול מקח שמחדש עד שלא ידעו הממרים שנתוספו המדה מוכרים בדמים הרמשאוים וכשידעו שנתאנה אם יוסיפו יותר על שתות נמצא שנתאנה יותר משתות ובעל מקח וכי מוסיפים שתות ותו לא יהא המקח קיים ויחזיר לוקח למוכר דמי אונאתו והכי אתמר' בב"מ (נ:) יותר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה: **כל דבר שבמדה כו'.** דכיון דקפיד לא במתמ: **אלא משום תגרא דלא נמטייה ויאנא.** מפני הממרים שקונה תבואה בכפרים ומוכר בעיר שלא יפסיד לפי שבני הכפרים מוכרים לו במדה הרמשאוה מדה בחמש סלעים והוא מוכר בעיר בשש סלעים כדאמרי' שלא ישתכר יותר משתות ומחדש שאין המחר מכיר התוספת של מדה מוכר במדת העיר הגדולה ואם נוסיף יותר על שתות מפסיד מן הדמים שהוא נתן בה: **ויאנא.** הספד: וקא פריך **ויאנא הוא.** דבעי דלא למטייה אבל ריוח נמי [לא] בעי דנמטייה דכי מוסיפין שתות לא מפסיד ולא משתכר: **וכן וזכין תגרא לקרי.** בתמי'. וכי לכך נוטא ונותן כדי שיקרא תגר ולא יריח כלום: **עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם מנה מאתן וארבעין הוו.** דהא [ס"] סלעים תשיב בקרא והסלע תרבע בחוש נמצא מתתן ואלפים הוי. והאי קרא גבי מנה של [קודש] קאי כיחזקאל: **כפול היה.** דהוי ליה מתתן והגר תרבעים דטפי על מתתים בוספה הוא דהוספיו שתות דתרבעים הוי שתות של מתתים: **ושתות מלבר.** שעל ה' פעמים תרבעים הכיולו מבחוץ תרבעים פעם שנית ולא תמרינן שיחלוקו המתתים לשש חלקים דהוי לכל חלק וחלק שלש ושלשים זוזים ומאותן חלקים נוסיף את השתות על המנה דהוי ליה שתות מלגאו. ומהכהון קרא נפקא מדות ומטבע דמנה הוי משקל וסלע הוי מטבע:

ה) ל"ק מ"ז, **ב)** כ"ב ל. ב"מ מ:, **ג)** ב"מ נו: קדושין מב: ב"ב ל. לעיל ס:, **ד)** [בקדושין לז' רבסק], **ה)** [בערוך ערך זיין ג' נרס לימטי ליה זייתא זייתא הוא דלא כו'], **ו)** [ב"מ מ: ב"ב ל.], **ז)** [בכורות ה: ב"ב ל.], **ח)** ל"ל דהכת תהיה נעילא מי'. ל"ק, **ט)** ל"ל פלוגתא דר"ש ור' יוסי דמתני' ר"ש, **י)** ר"ש תכמיס, **כ)** ל"ל מוסלה פחות משתות הוי מחילה. ל"ק, **ל)** [נדי' רשב"ם בב"ב ל ע"ש ותבין יותר], **מ)** גי' ל"ק משתות הס"ד ואח"כ ד"ה דיאנא היא דלא לתעייה ומהכדר תלמודא משום דלא לימטייה דיאנא מקנו שלא יוסיפו יותר משתות רוחא לא בעי כו', **נ)** ל"ל דלא ידענא כמה הוא, **ס)** [ב"מ ל.], **ע)** [כתובות י: עי' רשב"ם ב"ב ל: ד"ה מנה], **פ)** ל"ל ר"מ, **צ)** לו פרק ד, **ק)** נראה דהוא הג"ר מן הלד דבקתא ספרים מי' כתוב בכ"י דוקא שמן אינו מעשר רק משמן של קרבן. הכת שמן וכו', **ר)** ל"ל וה"ק קרא והשקל מי'. ל"ק, **ש)** גי' ל"ק רבא דקודשים יהא לכון.

הגהות הב"ח

(ח) גמ' כי היכי דלא לתעייה פסידא פסידא הוא דלא: (ט) רש"י ד"ה לשתת וכו' והכתם הוא כ"ל ותיכם הוא ומתקן: (י) בא"ד אחד הוא הס"ד ואח"כ מ"ש איפה נמי ומאי טעמא: (כ) ד"ה כי היכי וכו' לחזור בו ותקנו כדי: (ל) ד"ה אלא משום וכו' הוי הספד מעי לעוכר סהיה מספיד אותו שהרוא יותר וכו' לימטייה פסידא מקנו כל"ל ומיכם דיאנא נמחק: (מ) ד"ה ומהכדר בתמים פסידא דינא הוא דלא: (נ) ד"ה מתמיתן נמי וכו' ועשו מן ה' ירושלמית שש ירושלמית שהן ו' מדבריות וכו' עליהן החמישית והייט שתותא מלבר:

מוסף רש"י

(ה) ובמצה היו שלש: (ו) מעשר: (ז) למטייה דיאנא דיאנא הוא: